

Waterkwaliteit en visbestand in het Boudewijnkanaal anno 2021

■ *Tekst: Marc Verbeiren* ■ *Foto: Wikipedia Commons*

INLEIDING

Het Boudewijnkanaal (voorheen het Kanaal Brugge-Zeebrugge genoemd) is een zeekanaal in West-Vlaanderen en verbindt de binnenhaven van Brugge met de Noordzee te Zeebrugge. Het kanaal is ongeveer 12 km lang. Het staat in verbinding met de kanalen Brugge-Oostende en Brugge-Gent.

WATERKWALITEIT

a) Huidige toestand

De fysisch-chemische kwaliteit van oppervlaktewater wordt volgens de Europese Kaderrichtlijn Water ingedeeld in 5 klassen: slecht, ontoereikend, matig, goed en zeer goed.

In de voorliggende ontwerp-stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027 (SGBP3) zijn de meetgegevens verwerkt tot en met het meetjaar 2018.

De fysisch-chemische kwaliteit (als samenvatting van 5 gidsparementen: stikstof, fosfor, geleidbaarheid, zuurstof en pH) van het Boudewijnkanaal is zowel in 2015 als in 2018 “ontoereikend”.

De totale biologische waterkwaliteit is “goed” voor zowel 2015 als 2018. Er dient vermeld te worden dat deze beoordeling slechts op één biologisch kwaliteitselement, namelijk fytoplankton, gebaseerd is.

b) Toekomstperspectieven

Er wordt hierbij verwezen naar het ontwerp Stroomgebiedbeheerplan 2022-2027 dat momenteel in openbaar onderzoek ligt (www.volvanwater.be).

Het inlaten van zeewater om het Boudewijnkanaal en de binnenhavendokken op peil te houden in functie van de scheepvaart enerzijds en het dagelijks lozen van effluentwater van de RWZI Brugge anderzijds, zijn de belangrijkste waterbronnen die de oppervlaktekwaliteit van het Boudewijnkanaal beïnvloeden. Deze zijn bepalend voor de ecologische toestand.

Op basis van de verdere optimalisatie van de waterzuiveringsinfrastructuur (onder andere verdere scheiding hemelwater/afvalwater, het verhogen van het zuiveringsrendement van de RWZI Brugge) en afhankelijk van eventuele alternatieve lozings-scenario's voor het effluent van de RWZI Brugge, wordt nog een verbetering van de fysico-chemische kwaliteit (onder andere voor de probleemparameters CZV/chemisch zuurstofverbruik en fosfor) verwacht de komende jaren. Dit zal ook de ecologische kwaliteit ten goede komen.

In het ontwerp van het derde stroomgebiedbeheerplan 2022-

2027 wordt het Boudewijnkanaal ingedeeld in klasse 6: gebieden waar de goede ecologische toestand/potentieel niet bereikt wordt in 2033. Dit heeft te maken met het feit dat (1) de afstand tot de waterkwaliteitsnormen momenteel nog relatief groot is; (2) het kanaal een kunstmatig waterlichaam is waarin mogelijkheden voor ecologische ingrepen inherent beperkt zijn en waar de focus op andere doelen zoals scheepvaart en waterbeheersing ligt; en (3) het Vlaamse waterbeleid inzet op onze natuurlijke en sterk veranderde waterlichamen om de waterkwaliteitsdoelen in eerste instantie te halen.

VISSTAND: ontbreken van recente gegevens

Men beschikt niet over recente gegevens van de visstand op het Boudewijnkanaal.

Sinds 2013 wordt door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) de visfauna in Vlaamse wateren opgevolgd met het geïntegreerd referentiemeetnet voor zoetwatervissen in Vlaanderen. Dit nieuwe meetnet is de opvolger van het monitoring-meetnet voor de visstand van de Vlaamse oppervlaktewaters dat in 2001 werd opgestart en is volledig afgestemd op de informatie-noden van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en van het Natura 2000-netwerk.

Het Boudewijnkanaal is qua visbestand helemaal anders dan andere Vlaamse kanalen, gezien het water in het Boudewijnkanaal voor 60 tot 90% bestaat uit zeewater. Het bepalen van een EQR (ecologische kwaliteitsratio) op basis van de visstand is dan ook niet mogelijk. In het kader van de KRW hoeft er dan ook niet gerapporteerd te worden voor het biologische kwaliteit

AFVISSINGEN: vergelijkende studie van vroegere afvissingen

Voor de resultaten van de vroegere bemonsteringen kunnen wij verwijzen naar het antwoord op de schriftelijke vraag nr. 582

Boudewijnkanaal.

van 13 september 2006 gesteld door mevrouw Dominique Guns aan minister van Leefmilieu Kris Peeters.

Op het Boudewijnkanaal werden 5 locaties (Nijverheidsdok, Brugge – Aan de RWZI – Zwaaiikom, Dudzele – Lissewege, net voor de aansluiting van het kanaal met het verbindingsdok – Zuidelijk insteeddok, Zeebrugge) geselecteerd, deze locaties werden pas (van 11-15 september 2006) bemonsterd. De eerste resultaten zijn hieronder beknopt weergegeven. De vorige afvissingen dateren van 1994, toen een uitgebreide bemonstering van het kanaal werd uitgevoerd. Het Boudewijnkanaal is qua visbestand helemaal anders dan andere Vlaamse kanalen, gezien het water in het Boudewijnkanaal voor 60 tot 90% bestaat uit zeewater. Gezien het zoute karakter van het kanaal kan hier niet elektrisch gevestigd worden en werden de gegevens verzameld door middel van kieuwnetvisserij en fuikvisserij.

a) Afvissing in 2006

Er werden 10 fuiken en 10 kieuwnetten geplaatst. In totaal werden er 1127 vissen gevangen met een totaal gewicht van ongeveer 143 kg, verdeeld over 12 soorten namelijk : baars, paling, bot, dunlipharder, griet, haring, koornaarvis, steenbol, tong, wijting, zeebaars en zwarte grondel. De meest verspreide soorten zijn zeebaars en paling. Kijken we naar de verhouding van de gevangen biomassa dan zien we dat paling, met een gewichtspercentage van 88,3% het kanaal domineert, zeebaars volgt hierop met 10,3%. De overige vissoorten maken elk minder dan 1% van de biomassa uit. Naar aantallen toe is zeebaars met zijn

aantalpercentage van 48,4% de meest gevangen soort en wordt op de voet gevolgd door paling (45,3%). Koornaarvis heeft een aantalpercentage van 3,6%, de overige soorten maken elk minder dan 1% van de gevangen aantallen uit.

De soortendiversiteit per locatie is laag en varieert van 3 tot 6 soorten met een gemiddelde van 4,8 soorten/locatie.

Op alle 5 locaties werd met fuiken gevist. De fuikvangsten/fuikdag variëren tussen 434 g/fuikdag en 27062 g/fuikdag. Op basis van een vangstindeling in kwartielen van de resultaten van eerdere fuikbemonsteringen op kanalen variëren deze waarden tussen “kleine” en “zeer goede vangsten”. Met de fuiken werd het meeste vis gevangen op de locatie gelegen in het Nijverheidsdok te Brugge. Hier werd 27062 g/fuikdag gehaald. Gezien de uitgesproken dominantie van paling, is deze soort dan ook verantwoordelijk voor het feit dat dergelijke zeer hoge waarden gehaald worden. Op de 3 locaties gelegen op het Boudewijnkanaal, werden waarden tussen de 1500 en 2500 g/fuikdag gehaald, dit zijn “middelmatische tot goede vangsten”. Op de locatie gelegen in de haven van Zeebrugge werd het minst gevangen en worden “kleine vangsten” gehaald.

b) Afvissing in 1994-1995

In 1994-1995 werd het kanaal op dezelfde 5 locaties, in vier seizoenen en met nog meer vangsttechnieken bemonsterd. Toen werden er niet minder dan 26 vis- en rondbeksoorten geïnven-

tariseerd. Toen werd de visstand beschreven als een gediversifieerde brakwatergemeenschap met paling, bot, harder, steenbolk en zwarte grondel als dominante soorten.

Op het eerste gezicht zou men kunnen besluiten dat de visstand op het Boudewijnkanaal er sterk is op achteruitgegaan. Toch moeten we voorzichtig zijn met de interpretatie van deze gegevens. Immers een uitbreiding van technieken en vangstseizoenen maken dat er meer en andere soorten kunnen gevangen worden. Sommige soorten laten zich immers beter vangen met de ene techniek, andere dan weer met een andere. Hoe meer technieken hoe meer kansen dat er ook andere soorten worden gevangen. Ook het seizoen speelt een grote rol, sommige soorten gebruiken immers het kanaal tijdelijk als paaigebied of opgroeigebied en zijn na een tijd weer naar zee. Deze temporele variaties worden opgevangen door in verschillende seizoenen te vissen. Een goed voorbeeld hiervan zijn de zeebaarsvangsten. Van deze soort werden verschillende honderden juvenielen aangetroffen (vooral ter hoogte van de RWZI). Van deze soort weten we dat ze in het najaar eerder de kanalen of andere brakwatersystemen intrekken om op te groeien.

c) Vergelijking tussen beide afvissingen

Rekening houdend met deze factoren stellen we het volgende vast:

1. De dominantie van paling in onderhavige campagne is toch wel opvallend, in 1994 werden over de 4 campagnes 321 palingen, gevangen, nu 510 en dat enkel in de fuiken.
2. In 1994 werden er 54 zeebaarzen gevangen, nu 546, daarbij moeten we opmerken dat er toen 47 van die 54 tijdens de tweede campagne werden gevangen. Deze campagne vond plaats eind augustus en is qua timing vergelijkbaar met deze van onderhavige campagne. Dit bevestigt de tijdelijke aanwezigheid van deze soort in het kanaal. Toch wel opmerkelijk dat nu het tienvoud werd gevangen.
3. Koornaarvis werd in 1994, 6 keer gevangen, in onderhavige campagne 41 keer.
4. In 1994 werden van grote zeenaald, grauwe poon, rode poon, pitvis, rivierprik, schol, brakwatergondel, pollak, puitaal en dikkopje slechts 1 tot 3 exemplaren gevangen. Lozano's grondel werd in 1994 dan weer enkel in juni gevangen. Het is dus niet abnormaal dat deze soorten in de campagne van 2006 niet werden gevangen.
5. Pos, één keer gevangen in 1994, was toen de enige zoetwatervis, in 2006 is baars de enige gevangen zoetwatervis.
6. Van bot en tong werden in onderhavige campagne respectievelijk 6 en 3 exemplaren gevangen, dit is vergelijkbaar met de

aantallen gevangen in de overeenkomstige campagne in 1994, toen werden er respectievelijk 10 en 2 exemplaren gevestig

7. In onderhavige campagne werd slechts één harder gevangen, in 1994 in de overeenkomstige periode een vijftigtal, nog meer uitgesproken zijn de haringvangsten, van deze soort werden in 2006, 4 exemplaren gevestig, in 1994-1995, 774 stuks. Als we gaan kijken hoe deze soorten werden bemonsterd dan zien we dat zowel harder als haring praktisch allemaal met het kruisnet gevestig werden, deze techniek werd in onderhavige campagne niet gebruikt. Ook van zwarte grondel werd slechts één exemplaar gevangen, in 1994 werden de 133 zwarte grondels praktisch allemaal tijdens een viswedstrijd in juni bovengedaald.

8. Van steenbolk werden in deze campagne 7 exemplaren gevestig, in 1994 in totaal 170 maar opvallend en overeenkomstig met wat we nu vinden werd er in 1994 in de overeenkomstige tweede campagne slechts 4 exemplaren gevestig. Ook voor wijting (nu 4 stuks) en griet (nu 1 exemplaar) vinden we iets gelijkaardigs hiervan werden in 1994 respectievelijk 34 en 27 stuks gevestig, maar respectievelijk slechts 1 en 3 exemplaren in campagne 2.

9. Sprot en kleurige grondel werd in 2006 niet gevestig, in 1994 werd in de overeenkomstige periode slechts 1 sprot met het kruisnet boven gedaald en geen enkele kleurige grondel.

Besluit

Dit alles in acht genomen kunnen we besluiten dat de visstand niet zoveel veranderd is als op eerste zicht lijkt. Het kanaal is en blijft een belangrijk palingwater waar ook zeebaars sterk vertegenwoordigd is. Het lijkt er op dat de oorzaken waarom soorten die in 1994 werden gevestig nu niet of nauwelijks worden gevestig eerder te zoeken zijn in het feit dat er toen ook werd gevestig met het kruisnet en er over verschillende seizoenen werd bemonsterd. Opvallend voor 2006 was wel de overvloedige kwallengangsten in de fuiken. Dit fenomeen werd niet vastgesteld in 1994.

BRON: schriftelijke parlementaire vraag gesteld door Vlaams volksvertegenwoordiger mevrouw Gwenny DE VROE in het Vlaams Parlement; zie : vraag gesteld aan de minister van Omgeving (Milieu) Zuhal DEMIR: *Bulletin van Vragen en Antwoorden*, Vlaams Parlement, zitting 2020-2021, vraag nr. 325 van 2 december 2020.